
Učitel se nemůže hlásit o místo "rovnou z pastvy"

Učitel se nemůže hlásit o místo "rovnou z pastvy"

Desetina vysokoškolských studentů v Česku se vzdělává na pedagogických fakultách. Ty tu ale nebyly vždycky. Vznikly až před šedesáti lety jako poněkud nechtěné. Usiloval o ně nicméně už Karel Havlíček.

Šedesát let existence oslavují letos pedagogické fakulty v České republice. Jejich pověst nebyla zpočátku valná. Dnes je však navštěvuje více než desetina všech vysokoškolských studentů, a tak tvoří významnou součást vysokého školství.

Nápad vzdělávat učitele obecních a měšťanských škol na vysokoškolské úrovni, se objevil už v polovině 19. století. Tehdy se sám Karel Havlíček Borovský pozastavoval nad tím, že „zatímco lékař, dříve, než je mu dovoleno předepsat prášek proti bolení břicha, musí vystudovat gymnázium a univerzitu, tak učitel, který má vzdělávat děti, je umožněno, aby se prakticky rovnou z pastvy přihlásil do konkurzu na učitelské místo“.

S propracovanou myšlenkou vysokoškolského vzdělání učitelů vystoupil o řadu let později i profesor pražské univerzity Gustav Adolf Lindner. Uskutečnění záměru však naráželo na odmítavý postoj univerzity. Nebyl tu ostatně ani zájem státní správy.

Pedagogické fakulty prosadili komunisté

Po vzniku samostatného československého státu předpokládali zastánci vysokoškolského vzdělávání učitelů podporu prezidenta Masaryka, ale ten se za jejich požadavek nepostavil. Učitelům řekl, že se celá záležitost „musí provést prakticky“. Tedy tak, aby starší učitelé nebyli oproti mladším, kteří by již mohli mít vysokoškolské vzdělání, diskriminováni. Příprava učitelů obecných a měšťanských škol proto nadále probíhala ve čtyřletých středoškolských učitelských ústavech ukončovaných maturitou. Pouze budoucí středoškolské profesory se tradičně připravovali na univerzitních fakultách. Ke změně došlo až po druhé světové válce. Dekret prezidenta Beneše ze dne 27. října 1945 stanovil, že učitelé se budou vzdělávat na vysokoškolských pedagogických fakultách.

Ty začaly fungovat při univerzitách v Praze, Brně a Olomouci od zimního semestru školního roku 1946/47. Jejich vznik však nebyl zdaleka bezproblémový a setkával se s vážným nesouhlasem jak univerzit, tak i některých politických stran. Pedagogické fakulty prosazovala totiž ústy svého tehdejšího ministra školství Zdeňka Nejedlého hlavně komunistická strana a bylo zřejmé, že chce tímto způsobem posílit své dosud slabé pozice ve struktuře vysokých škol.

Nedalo se pochybovat ani o tom, že komunisté se chystali dát pedagogickým fakultám do vínku svou ideologii. Stalo se. A trvalo celá desetiletí, než se tyto školy své pověsti zbavily.

Dnes se učitelství zabydlelo na vysokých školách všude na světě a nikdo nemluví o tom, že by na univerzity nepatřilo. V Česku působí celkem devět pedagogických fakult.

Nejvíce budoucích učitelů studuje v Brně (přes 5000), druhý je v tomto směru Hradec Králové, třetí Praha.

V poslední době se mluví o tom, že se zájem o učitelství zmenšuje.

Ve skutečnosti je situace složitější.

„Opravdu jsou kombinace, například s chemií nebo s matematikou, na které se nehlásí tolik zájemců, kolik bychom si představovali,“ říká proděkanka Pedagogické fakulty **Univerzity Karlovy** v Praze Radka Wildová.

Uspěje jen každý desátý uchazeč

Na druhou stranu dostat se na kombinace s angličtinou nebo s češtinou, je podle ní skoro těžší než probojovat se například na práva nebo na FAMU. U přijímacích zkoušek uspěje jen každý desátý, někdy i dvanáctý. Stejně silný zájem je ale také například o speciální pedagogiku. A na bakalářský program „školský management“ se letos hlásilo 220 zájemců. Přijato bylo jen šedesát.

Pokračování na straně II

Dokončení ze strany I

Zhruba každý pátý se dostane i na magisterský program „předškolní pedagogika“. Na nedostatek si nemůže stěžovat ani „učitelství prvního stupně“ či bakalářské „vychovatelství“. I proto se fakulty snaží nabízet studijní kombinace, kde by se doplňovaly předměty žádané s těmi méně žádanými.

Nevycházejí jen učitelé

Tvář pedagogických fakult se začala měnit. Snaha o mezinárodní sjednocení struktury vysokoškolského vzdělávání je nutí rozdělit studium na tříleté bakalářské a navazující dvouleté magisterské, případně doktorské programy.

V bakalářských programech jsou i takové, které nevedou přímo k výkonu učitelského povolání. Jejich absolventi získají solidní oborově vědní základ (například z chemie), ale dál se mohou rozhodovat podle svého uvážení.

Buď pokračují v navazujícím magisterském studiu, kde je těžištěm učitelská příprava, nebo „uhnou jinam“ (třeba na chemické inženýrství). Mohou se ovšem také spokojit s bakalářským diplomem a odejít s ním do života mimo školství.

RADKA KVAČKOVÁ, FRANTIŠEK MORKES

Pedagogické fakulty v Česku

PF MU Brno

5200 studentů

PF Univerzita Hradec Králové

4420 studentů

PF UK Praha

4300 studentů

PF UJEP v Ústí n.L.

4000 studentů

PF UP Olomouc

3700 studentů

PF ZČU Plzeň

3300 studentů

PF JČU v Č. Budějovicích

3200 studentů

PF OU v Ostravě

3200 studentů

PF TU v Liberci

2300 studentů